

سند راهبردی علوم و فناوری های شناختی

مصوب ۱۳۹۰/۰۸/۰۳ منتشره در روزنامه رسمی به شماره ۱۹۴۷۴ به تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۹

مرجع تصویب: شورای عالی انقلاب فرهنگی

ماده ۱- مقدمه

علوم شناختی به مطالعه کارکردهای شناختی ذهن و مغز و توسعه فناوری‌های برگرفته از این دانش نو می پردازد و بدین لحاظ دانشی نو، پویا و آینده ساز است که امید می‌رود در تعامل با سایر دانشهای نو و فناوری‌های همگرا چون زیست فناوری، فناوری نانو و فناوری اطلاعات به ارتقای کیفیت زندگی بشر، رفع کاستی‌های ناشی از آسیب‌های مغزی، تولید سامانه‌های هوشمند و استفاده بهینه از ذهن و قوای فکری انسان بینجامد. بدین لحاظ ضرورت دارد علوم و فناوری‌های شناختی که در سند نقشه جامع علمی کشور جزو اولویتهای الف ذکر شده است، در کشورمان توسعه یابد.

ماده ۲- مبانی نظری و فلسفی

در طول تاریخ، مکاتب نظری و فلسفی متنوعی در باب شناخت و رابطه ذهن و مغز ظهور کرده‌اند. اما در دهه‌های اخیر به دلیل پیشرفت علوم رایانه، علوم اعصاب و ظهور علوم شناختی پرسش‌های جدیدی مطرح شده است که در رشته جدیدی به نام فلسفه ذهن مورد بررسی قرار می‌گیرند. گرچه عده‌ای از فلاسفه ذهن، مادی انگارند، ولی عده دیگری از فلاسفه معتقدند که شناخت انسان نمی‌تواند فرایندی مادی باشد.

بدین لحاظ ضروری است اندیشمندان اسلامی با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی و معارف اسلامی درباب نفس، ذهن و معرفت که ذیلاً اصول آن بازگو می‌شود، مواجهه فعالی با مباحث جدید مطرح در زمینه ذهن و رابطه آن با مغز داشته باشند تا بتوانند تحولی را در مبانی فلسفی علوم شناختی رقم بزنند و خلاقانه به توسعه این دانش کمک کرده، گفتگوی سازنده‌ای را بین شرق و غرب در باب ذهن و شناخت بنیان نهند.

اصول نگرش اسلامی نسبت به نفس، ذهن و معرفت به شرح زیر است:

۱- باور به وجود خداوند به عنوان خالق انسان و افاضه کننده معرفت

۲- اذعان به وجود نفس و تجرد آن و پذیرش تجرد علم و معرفت

۳- باور به فطرت الهی انسان

۴- اتخاذ موضع معرفت شناختی واقع‌گرایانه (رنالیستی) در تحلیل ماهیت شناخت

۵- عدم انحصار شناخت انسان به عالم حس و امکان شناخت مراتب وجود و عوالم دیگر

۶- اجتناب از رویکردهای تحویل‌گرایانه و صرفاً مادی انگارانه (فیزیکیالیستی) در تبیین شناخت و ذهن و باور به بطون و مراتب متعدد برای وجود انسان

۷- پرهیز از انحصار روش‌شناسی علم در روش تجربی

- ۸- توجه به شمول آموزه‌های وحیانی و اندیشه‌های عقلی محض
- ۹- حکیمانه و هدفمند دانستن خلقت انسان و نظام معرفتی وی و انکار هرگونه تصادف و خلل در نقشه وجود آدمی
- ۱۰- پذیرش نظام علیت و عدم انحصار آن به علت و معلولهای مادی
- ۱۱- عدم تحلیل جبریاورانه یا تفویض‌گرایانه از انسان و قبول دیدگاه امر بین الامرین

ماده ۳- مبانی ارزشی

سند علوم و فناوری‌های شناختی برگرفته از اسناد بالادستی آن یعنی چشم‌انداز ۱۴۰۴ و نقشه جامع علمی کشور است و لذا مبانی و ارزش‌های آن اسناد بر این سند نیز حاکم اند، ولی به طور خاص می‌توان بر موارد ارزشی زیر نیز تأکید نمود:

- ۱- حاکمیت جهان بینی توحیدی اسلام در توسعه، ترویج و تحول علوم و فناوری‌های شناختی
- ۲- پرهیز از هرگونه مواجهه تقلیل‌گرایانه با انسان و ابعاد وجودی او
- ۳- رعایت کرامت انسان، ضوابط اخلاقی و فقه اسلامی در مواجهه با انسان و آزمایش‌های مربوطه
- ۴- هدفمندی علوم و فناوری‌های شناختی و هماهنگی آن با سلامت معنوی، جسمانی و روانی انسان
- ۵- تقدم مصالح عمومی بر منافع فردی و گروهی در توسعه علوم و فناوری‌های شناختی
- ۶- رعایت عدالت در پرورش استعدادها در زمینه علوم و فناوری‌های شناختی
- ۷- تقویت خلاقیت، نوآوری، آزاد اندیشی و خطرپذیری در توسعه علوم و فناوری‌های شناختی و ابعاد کاربردی آن
- ۸- توجه به ارزشمندی ذاتی علم و عالم و آفرینش‌های فکری و علمی در حوزه علوم و فناوری‌های شناختی

ماده ۴- چشم‌انداز

توسعه دانش و معرفت در زمینه علوم شناختی و فناوری‌های مربوط به آن بر اساس مبانی اسلامی برای شناخت و تعالی انسان، اقتدار ملی، تولید ثروت و رفاه اجتماعی، کسب جایگاه مناسب در جامعه جهانی به عنوان کشوری پیشرو، مرجع و تأثیرگذار، مولد و الهام بخش در تولید علوم و فناوری‌های شناختی و احراز رتبه اول در بین کشورهای اسلامی و کشورهای منطقه بر اساس اهداف علمی و فناوری سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و نقشه جامع علمی کشور.

ماده ۵- اهداف

- ۱- تولید و توسعه نظریه‌های علمی در باب کارکردهای ذهن و چگونگی شناخت و رابطه آن با مغز در حوزه علوم شناختی بر اساس مبانی انسان‌شناسی اسلام در زمینه ماهیت نفس، ذهن و کارکردهای آن
- ۲- تولید و توسعه علوم پایه در زمینه مطالعات مغز و کارکردهای شناختی

۳- دستیابی و توسعه روش‌های پرورش و تقویت توانمندی‌ها و کارکردهای شناختی

۴- بهره‌برداری و توسعه فناوری‌ها و ابزارهای واسط مغز و رایانه و ماشین

۵- دستیابی و توسعه روش‌های درمان نابهنجاری‌های روانی و اصلاح کاستی‌های شناختی

۶- دستیابی و توسعه سامانه‌های مصنوعی الهام گرفته از سامانه‌های شناختی و مغز

۷- کسب رتبه اول منطقه‌ای و مرجعیت علمی در عرصه علوم و فناوری‌های شناختی

ماده ۶- راهبردها

۱- انجام پژوهش‌های بین رشته‌ای و مطالعات مشترک دانشگاهی و حوزوی در زمینه علوم و فناوری‌های شناختی

۲- تربیت نیروی انسانی لازم برای پژوهش و آموزش علوم و فناوری‌های شناختی

۳- نظریه پردازی در زمینه علوم و فناوری‌های شناختی به ویژه فلسفه ذهن

۴- حمایت از مراکز پژوهشی، آموزشی و فناوری ویژه در زمینه علوم شناختی

۵- تقویت همکاری‌ها و تعاملات بین‌المللی در زمینه علوم و فناوری‌های شناختی

۶- افزایش تولیدات علمی و فناوری شناختی به منظور تثبیت موقعیت علمی کشور

ماده ۷- اقدامات

۱- حمایت از تأسیس مراکز پژوهشی، آموزشی و فناوری ویژه و پشتیبانی از راه‌اندازی دوره‌های جدید دکتری و پسادکتری در زمینه علوم و فناوری‌های شناختی با رویکرد اسلامی در دانشگاه‌های واجد شرایط کشور با هماهنگی وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

۲- پشتیبانی مالی از انجام مطالعات بین‌رشته‌ای در زمینه علوم و فناوری‌های شناختی در مؤسسات و مراکز دانشگاهی و حوزوی موجود بر اساس معیارهای مصوب پیشرفت علمی.

۳- حمایت از تأسیس آزمایشگاه‌های مطالعه مغز و تصویربرداری عصبی در سطح ملی به منظور توسعه تحقیقات علوم شناختی، با هماهنگی دستگاه‌های مسئول ذیربط.

۴- حمایت از ایجاد شبکه آزمایشگاه‌های علوم و فناوری‌های شناختی، با هماهنگی دستگاه‌های مسئول ذیربط

۵- حمایت از تأسیس آزمایشگاه‌های حیوانی و انسانی علوم شناختی و تربیت نیروی انسانی متخصص برای انجام تحقیقات مجاز حیوانی و انسانی، با هماهنگی دستگاه‌های مسئول ذیربط.

۶- تشکیل شبکه مجازی ارتباطی و بانک اطلاعات علمی میان مراکز دولتی و غیردولتی پژوهشی، آموزشی و فناوری و آزمایشگاه‌های علوم و فناوری‌های شناختی.

۷- حمایت از مراکز رشد و توسعه فناوری، شرکت های دانش بنیان، کانون های تفکر، انجمن های علمی، برگزاری همایش های ملی و بین المللی در زمینه علوم و فناوری های شناختی.

۸ - حمایت از افزایش هدفمند تعداد پژوهشگران و تشویق طلاب و دانشجویان نخبه تحصیلات تکمیلی رشته های ذیربط به ادامه تحصیل در علوم و فناوری های شناختی.

۹- حمایت از اساتید صاحب نظر و مسلط بر مبانی اسلامی در عرصه های علوم شناختی به ویژه فلسفه ذهن در مراکز حوزوی و دانشگاهی

۱۰- ترغیب مراکز حوزوی و دانشگاهی به پژوهش در عرصه های فلسفی و دینی مربوط با علوم شناختی و برقراری گفتگو با اندیشمندان و صاحب نظران سایر کشورها به منظور معرفی و ترویج نظریه های برگرفته از معارف اسلامی.

۱۱- بسترسازی برای همکاری محققان ایرانی مقیم خارج از کشور و محققان خارجی با مؤسسات داخلی در زمینه علوم و فناوری های شناختی.

۱۲- حمایت از انتشار مقالات در مجلات معتبر علمی بین المللی، تأسیس مجلات معتبر علمی، حضور در مجامع علمی جهانی و بازاریابی برای تولیدات فناوری شناختی به منظور تحقق مرجعیت کشور در حوزه علوم و فناوری های شناختی.

۱۳- حمایت از برقراری ارتباط با دانشگاه ها و مؤسسات پژوهشی مهم منطقه و جهان اسلام و دانشگاه های پیشتاز در علوم و فناوری های شناختی در سایر نقاط دنیا به منظور آشنایی با فعالیت های آنها در زمینه علوم و فناوری های شناختی و معرفی توانمندی های ایران در این زمینه و انجام طرح های تحقیقاتی مشترک.

۱۴- حمایت از تدوین متون آموزشی سازگار با مبانی اسلامی و به دور از نگرش مادی انگارانه در زمینه علوم و فناوری های شناختی.

۱۵- حمایت هدفمند از سرمایه گذاری بخش غیردولتی برای تحقیقات بنیادین، کاربردی و توسعه ای در حوزه علوم و فناوری های شناختی.

۱۶- ترغیب سازمان ها و مؤسسات آموزشی، تربیتی، درمانی، رسانه ای، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و دفاعی برای اخذ مشورت از محققان دارای صلاحیت در علوم و فناوری های شناختی و استفاده از دستاوردهای آنها.

۱۷- فرهنگ سازی و ترویج علوم و فناوری های شناختی و معرفی دستاوردهای آن.

تبصره - اقداماتی که نیاز به دریافت مجوز از سایر دستگاه های ذیربط دارند، با هماهنگی دستگاه های مربوطه انجام می شوند.

ماده ۸ - وظایف و ساختار اجرایی

به منظور ایجاد هماهنگی در سطح ملی برای اجرای این سند، ستاد راهبری توسعه علوم و فناوری های شناختی به شرح ذیل تشکیل می شود:

۱- ستاد، مرجع اصلی تصمیم گیری و راهبری اجرایی در حوزه علوم و فناوری های شناختی است که به تدوین برنامه های اجرایی در چارچوب نقشه جامع علمی کشور و سیاست های کلان شورای عالی انقلاب فرهنگی و اسناد بالادستی کشور می پردازد.

۲- ستاد، وظیفه حمایت، هدایت و هماهنگی مؤسسات دولتی و غیردولتی که در زمینه علوم و فناوری‌های شناختی مورد پشتیبانی مادی و معنوی قرار می‌گیرند را بر عهده دارد.

۳- ستاد، وظیفه تدوین نقشه راه توسعه علوم و فناوری‌های شناختی و اولویت‌بندی در این حوزه را بر عهده دارد.

۴- ستاد، مراحل و شاخص‌های کمی اجرای راهبردها و اقدامات توسعه علوم و فناوری‌های شناختی برای دستیابی به اهداف سند را در قالب بازه‌های زمانی کوتاه‌مدت (سه سال)، میان مدت (هشت سال) و بلندمدت (تا افق سند چشم‌انداز ۱۴۰۴)، ظرف ۶ ماه تنظیم و به تصویب خواهد رساند.

۵- ستاد، قوانینی را که برای توسعه علوم و فناوری‌های شناختی در سطح ملی مورد نیاز است، به منظور تصویب به مراجع ذیربط پیشنهاد می‌دهد.

۶- ستاد، بودجه سالانه مورد نیاز برای توسعه علوم و فناوری‌های شناختی در کشور را با هماهنگی ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور به دولت پیشنهاد می‌نماید.

۷- دولت موظف است اعتبارات لازم را جهت امور اجرایی و حمایتی ستاد، در بودجه سالانه کشور پیش‌بینی و در اختیار ستاد قرار دهد.

۸- اعضای ستاد عبارتند از: معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزیر آموزش و پرورش، وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و یا نمایندگان آنها، نماینده ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور، نماینده مرکز مدیریت حوزه علمیه، رئیس مرکز همکاری‌های فناوری و نوآوری ریاست‌جمهوری، رئیس جهاد دانشگاهی، دبیر ستاد و ۷ تن از خبرگان دانشگاهی و حوزوی در زیرشاخه‌های مختلف علوم و فناوری‌های شناختی که به پیشنهاد دبیر ستاد و حکم رئیس ستاد منصوب می‌شوند.

۹- ریاست ستاد با معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور است. دبیر ستاد با حکم رئیس ستاد منصوب می‌شود.

۱۰- وظایف دبیرخانه به منظور اجرای این سند در اولین جلسه ستاد بررسی و به تصویب خواهد رسید.

ماده ۹- رصد و پایش وضعیت علوم و فناوری‌های شناختی در کشور و به روزرسانی سند

۱- وظیفه رصد و پایش توسعه علوم و فناوری‌های شناختی در کشور و رصد موقعیت کشور در عرصه بین‌الملل بر اساس شاخص‌ها و اهداف میانی بر عهده ستاد می‌باشد و ستاد موظف است سالانه گزارش وضعیت کشور و جایگاه آن را در زمینه علوم و فناوری‌های شناختی در سطح بین‌المللی تهیه و به شورای عالی انقلاب فرهنگی و سایر مراجع قانونی و ذیربط ارائه نماید.

۲- ستاد همچنین وظیفه دارد در صورت ضرورت اقدامات لازم را برای اصلاح یا به روزرسانی این سند، در قالب پیشنهادهایی جهت تصویب به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه نماید.

ماده ۱۰- این مصوبه مشتمل بر ۱۰ ماده و یک تبصره در جلسه ۶۹۹ مورخ ۳ / ۸ / ۱۳۹۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید.

رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی - محمود احمدی‌نژاد